

Alkohol, män och kvinnor

Alkohol har länge använts som ett sätt att förstärka könsroller och öka mäns makt på bekostnad av kvinnors. Kopplingen mellan alkohol och våld är tydlig.

Alkoholen drabbar ofta andra än den som dricker. Över hela världen är det män som dricker mest, medan kvinnor drabbas av en opropor­tionerligt stor del av skadorna.

Att alkohol bidrar till – eller i vissa fall faktiskt orsakar – våld har vi redan läst om i kapitlet ”En global sjukdomsbörda”. Sambandet gäller i allra högsta grad också mäns våld mot kvinnor.

När Världshälsoorganisationen, WHO, intervjuade 24 000 kvinnor om mäns våld mot kvinnor visade svaren att också den typen av våld har tydliga kopplingar till alkohol. Bland de undersökta länderna är problemen störst i bland andra Etiopien, Tanzania, Peru och Bangladesh, där uppemot 70 procent av kvinnorna uppger att de utsatts för sexuellt eller fysiskt våld.⁸¹

Biståndsorganet USAid har undersökt sambanden och pekar ut alkohol som en av de främsta riskfaktorerna bakom mäns våld mot kvinnor och menar att alkoholen alltid beaktas i det förebyggande arbetet.

ផលិតសាមស្កង់ដាអន្តរជាតិ
នៅទូទាំងពិភពលោក

Crown
EXPORT QUALITY
Gold
Crown
Beer
BREWED BY INTERNATIONAL STANDARDS

ផលិតសាមស្កង់ដាអន្តរជាតិ
នៅទូទាំងពិភពលោក

Crown
EXPORT QUALITY
Gold
Crown
Beer
BREWED BY INTERNATIONAL STANDARDS

Crown
Beer

EXPORT QUALITY
Gold
Crown
Beer
BREWED BY INTERNATIONAL STANDARDS

ផលិតសាមស្កង់ដាអន្តរជាតិ
នៅទូទាំងពិភពលោក

រុក្ខចម្រើនសរសៃថាគង្គីយ

ABC
LAGER BEER

ពិធីប្រកួតប្រជែងស្រាវ នាំមកនូវការពង្រីក
ស្រុកចម្បងសំរាប់
និង សង្គមជាតិ

ABC
LAGER BEER

M-157

M-150

ពិសារហើយផ្តល់នូវចម្រើនកម្រិត

ពិសារ!
Coca-Cola

M-150 ប្រាក់
100,000,000
ស្រាវ/ឧបត្ថម្ភ

M-150 ប្រាក់
100,000,000
ស្រាវ/ឧបត្ថម្ភ

I Rwanda svarade 24 procent av kvinnor vars män inte dricker alls, att de utsatts för våld i hemmet. Bland kvinnor vars män blir berusade ofta är motsvarande siffra 72 procent. Liknande mönster kunde ses i Kamerun, Kenya, Malawi, Uganda och Zimbabwe.

USAid påpekar också att sambanden är komplexa – det är inte alltid självklart vad som är orsak och verkan:

”Det handlar inte alltid om orsakssamband. Alkohol förknippas med våld både för förövare och offer, men ibland använder förövare alkoholen som en slags förberedelse för våld som redan är planerat.”⁸²

Varför dricker män mer än kvinnor?

Män dricker mer än kvinnor och män orsakar mer alkoholrelaterade problem än kvinnor. Så är det generellt i alla delar av världen och allt tyder på att det har det varit så under alla tider.

Hur stora skillnaderna är mellan kvinnors och mäns drickande skiljer sig åt ganska mycket mellan olika delar av världen. Fysiska skillnader kan förklara en del – kvinnor behöver inte dricka lika

mycket för att nå samma effekt – men kulturen spelar också roll.

Alkohol har länge använts som ett sätt att förstärka könsroller. En WHO-studie som tittat närmare på skillnaden mellan mäns och kvinnors drickande i åtta länder i Afrika, Asien

och Latinamerika pekar på fyra olika förklaringar till varför skillnaderna i dryckesvanor finns:⁸³

Makt. Alkohol både symboliserar och förstärker mäns makt i förhållande till kvinnor. Att klara av att dricka mycket är ett tecken på manlighet världen över. Alkohol blir ofta också en ursäkt för våldsamhet och beteende och kan på så vis göra att man får mer makt över andra. Män blir i allmänhet mer våldsamma av alkohol än vad kvinnor blir. Studien menar att mycket tyder på att den förväntade effekten spelar en stor roll.

Sex. I studien framförs tanken att både män och kvinnor lockas av förväntningar att alkohol ska öka den sexuella förmågan och njutningen. En utbredd rädsla för kvinnlig sexuell frigörelse bidrar till att kvinnors drickande begränsas via olika typer av kulturell och social kontroll.

Riskbeteende. En tredje möjlig förklaring till varför män dricker mer än kvinnor är att män skulle vara mer benägna att ta risker. Också här finns kulturella förklaringar – risktagande ses som maskulint.

”Alkohol både symboliserar och förstärker mäns makt i förhållande till kvinnor.”

Ansvar. Det kan också vara så att män och kvinnor påverkas av det ansvar de förväntas ta på olika områden. Kvinnor anses ofta vara huvudansvariga för hem och barn och begränsar kanske sin alkoholkonsumtion på grund av det. Här finns ofta en stark social kontroll medan drickandet för männens del snarare kan vara ett sätt att slippa ta ansvar för hemmet.

Skillnaderna utjämnas

På många håll i världen minskar skillnaderna mellan hur mycket män och kvinnor dricker. Detta är delvis en följd av ökad jämställdhet, men beror också på att kvinnor är en attraktiv målgrupp för alkoholindustrin.

Carlsbergs VD, Jørgen Bühl Rasmussen, påpekar i en intervju att 80 procent av deras kunder är män och säger att man har planer på att göra något åt det: "Vi kan och måste ta fram produkter som tilltalar kvinnor mer."⁸⁴

"Vi kan och måste ta fram produkter som tilltalar kvinnor mer."

I Indien dricker 90 procent av kvinnorna mycket lite eller ingen alkohol alls. En förändring är på gång, inte minst i den unga, urbana medelklassen. En insändare i den indiska tidningen the Tribune berättar om situationen:

"De senaste tre, fyra åren har alkoholmissbruket bland kvinnor ökat. Alkoholreklamen visar snygga unga män och kvinnor som lever grandiosa liv och de stora spritföretagen sponsrar stora arrangemang och fester med gratisdrinkar. Alkohol har blivit ett sätt att få tillträde till de finare kretsarna."

Från pulque till globala bryggerier

I många kulturer har alkohol funnits länge. Ofta har alkoholen varit en del i ceremonier av olika slag, omgärdat av mer eller mindre stränga regler och kulturella restriktioner. Kolonialismen och ekonomisk utveckling slog i många fall sönder de traditionella dryckesmönstren.

I det gamla aztekväldet, ungefär i det område centrala Mexiko finns i dag, var alkoholen knuten till religionen. Den vanligaste drycken var pulque. Aztekerna tillverkade den av saften man fick från magueykaktusen och drycken som blev resultatet betraktades som en gåva från gudarna.

Pulque dracks regelbundet, men endast av präster och ett litet antal människor i samhällets elit. Vissa undantag fanns, bland annat kvinnor som just fött barn samt gamla och sjuka. Resten av befolkningen fick nöja sig med att dricka vid högtidliga tillfällen. Att bli berusad var uteslutet innan man uppnått 60 års ålder.

Ny dryckeskultur med kolonialismen

När den spanska kolonialmakten gjorde sitt intåg på 1500-talet fick det konsekvenser också för aztekernas alkoholvanor. Den lokala kulturen slogs i spillror, stora delar av den politiska och religiösa ledningen dödades och koloniherrarna inledde ett hänsynslöst utnyttjande av både människor och naturresurser.

När eliten försvann förändrades också respekten för de gamla

sederna. Pulque blev en handelsvara som vem som helst kunde tillverka, sälja och köpa och konsumtionen ökade.

I Afrika söder om Sahara finns gamla alkoholtraditioner. Här dracks förr mest lokala varianter av öl, oftast bryggt av byns kvinnor. Alkoholhalten var ganska låg och hållbarheten kort. Drickandet var ofta kopplat till religion, folketro och tradition, och följde relativt strikta regler. Kvinnor och unga män tilläts i många kulturer inte att dricka alls, alkohol var förbehållet de äldre, och bara vid givna tillfällen.

Som kolonialmakt var Storbritannien kluven till alkohol.⁸⁵ I slutet av 1800-talet hördes inte sällan argument som gick ut på att befolkningen i de afrikanska kolonierna måste ”skyddas från alkohol” för att inte demoraliseras. En stark nykterhetsrörelse tryckte på för alkoholförbud i kolonierna under samma period.

Alkohol gav intäkter

Samtidigt var tullavgifter på alkoholimport en viktig inkomstkälla för många brittiska kolonier. En brittisk regeringstjänsteman sade 1877 att importtullar på alkohol var idealiska verktyg för att skapa intäkter i en ”befolkning som är för okunnig för att förstå hur det fungerar”.

I Ghana (som hette Guldkusten som koloni) stod importen av enbart gin för 36 procent av kolonialstatens intäkter 1929. Alkohol var den överlägset största intäktskällan, med tobak och kakaexport som två och trea, ganska långt efter.

”Alkohol var den överlägset största intäktskällan, med tobak och kakaexport som två och trea, ganska långt efter.”

Kritiken mot koloniernas beroende av alkohol kom inte bara från

kyrkor och nykterhetsrörelse i hemlandet, även lokalbefolkningen höjde sina röster:

”Om regeringen ser sig som förvaltare för folket i detta land och tänker på deras bästa ... menar jag respektfullt att det är dess uppgift att se att konsumtionen av gin ... inte bara gör människor fattigare utan också påverkar deras moral och fysiska hälsa.”⁸⁶

Från 1930-talet och framåt minskade intäkterna från alkohol i Ghana och många andra brittiska kolonier. Detta var både ett resultat av politiska beslut (ginimporten minskades gradvis i Ghana efter förslag från en utredningskommission 1930) och av 1930-talets globala ekonomiska kris, som gjorde att billigare, inhemskt producerad alkohol blev mer populär igen.

Efter självständigheten 1957 öppnade Ghana och andra stater upp för industriell tillverkning av alkohol, både sprit och öl. Utländska bryggerier släpptes in med förhoppningar om att detta skulle leda till

ökade intäkter för staten. Under 1990-talet stod de fyra största bryggerierna för omkring fem procent av Ghanas skatteintäkter.

Kritiker menade dock att kostnaderna som alkoholen orsakade översteg intäkterna. I en artikel om alkoholens historia i Ghana skriver Emmanuel Akyeampong, professor i historia vid Harvard, att ”det finns en växande samsyn i afrikanska länder, att hur vinstgivande alkoholindustrin än må vara bör den inte vara en del av en utvecklingsstrategi med människan i centrum”.⁶⁴

Alkohol passiviserar

Under kolonialtiden skapade myndigheterna i Zimbabwe ölhallar, den första redan 1911, som tjänade två syften.⁸⁷ De blev nöjescentra för arbetarna samtidigt som de drog in pengar till staten. En ledare i Zimbabwes Daily Gazette 1994 sammanfattade vad kolonisatorerna hade skapat så här:

”Genom att erbjuda lättillgängliga ölhallar som de enda platserna för rekreation ... försäkrade sig kolonisatorerna om att när den afrikanske arbetaren inte slet i deras fabriker, var han i ölhallen där han berusade sig så till den grad att han inte brydde sig om sin eländiga status. Följaktligen lärde sig den vanlige afrikanske arbetaren att arbeta och dricka utan att något annat upptog hans tid.”

Idag rankas männen i Zimbabwe bland de största alkoholkonsumenterna i världen. Många börjar redan i grundskolan och på universitetsnivå dricker studenterna mycket även med internationella mått mätt. Jämfört med studenter i Storbritannien är det mer än dubbelt så många studenter i Zimbabwe som dricker sig berusade mellan tre och sju gånger i veckan. En undersökning bland industriarbetare i Harare visar att 22 procent av arbetarna dricker varje dag – detta i en kultur där människans drickande nästan alltid leder till berusning.

Västvärlden påverkar fortfarande

Koloniernas tid är förbi men västvärldens påverkan när det gäller alkoholkulturen i utvecklingsländerna är kanske större än någonsin. Den globala alkoholindustrin omsätter ofantliga summor varje år. I Europa och USA är marknaden i det närmaste mättad och alkoholindustrin söker sig till nya länder och nya marknader.

Västvärlden påverkar dryckesmonstren i utvecklingsländerna också på andra sätt. Turismen ökar och når varje år nya resmål. Sociala medier har slagit igenom i hela världen, traditionell media blir allt mer global, innehåll i våra tevekanaler allt mer likformigt. Biståndsarbetare reser till jordens alla hörn och tar med sig sina alkoholvanor.

Inte sällan blir alkoholkonsumtionen i den situationen biståndsarbetsare ofta befinner sig – ensam och borta från den normala sociala kontrollen – betydligt högre än hemma.

För många människor i utvecklingsländer blir den amerikanska eller den europeiska livsstilen en dröm och ett mål att sträva mot. Västvärldens stora alkoholkonsumtion kommer med på köpet.

”Unga och kvinnor i Afrika dricker allt mer”

En effekt av att de traditionella sätten att dricka alkohol försvunnit är att ungdomar och kvinnor i södra Afrika dricker allt mer. ”Särskilt ökar berusningsdrickandet, ofta med katastrofala följder”, säger Neo Morojele, alkoholforskare från Sydafrika.

Neo Morojele är psykolog och forskar i alkoholfrågor vid Medical Research Council i Pretoria. Hennes forskningsprojekt handlar ofta om ungdomar, kvinnor och alkohol och täcker stora delar av södra Afrika. Hon menar att en stor del av problemet ligger i de nya dryckesmoder som utvecklats.

– Före kolonialtiden drack man nästan bara vid ceremoniella tillfällen, berättar hon. Dryckerna bryggdes av byns kvinnor och alkoholkonsumtionen var låg. Ungdomar och gravida kvinnor tilläts inte dricka alls.

I dag är situationen på många ställen i södra Afrika helt annorlunda. Hon tar Uganda som exempel. Här dricker man i genomsnitt nästan 20 liter ren alkohol per person (över 15 år) och är, dubbelt så mycket som vi dricker i Sverige.

– Dessutom har det verkligen riskfyllda drickandet, där man dricker sig kraftigt berusad, ökat väldigt mycket. Sen är det viktigt att komma ihåg att skillnaderna är stora. I Mauretanien dricker de flesta till exempel nästan ingenting.

Bland unga människor i exempelvis Sydafrika är det berusningsdrickandet som är norm, enligt Neo Morojele.

– Det blir vanligare och vanligare. Om 40 procent av ungdomarna dricker så är det uppskattningsvis 37 procent som alltid dricker så mycket att de blir kraftigt berusade.

Många unga människor dricker så mycket att de måste ta hjälp för att sluta. 22 procent av de som behandlas för alkoholism i Sydafrika är under 20 år. I Zambia är motsvarande siffra 27 procent.

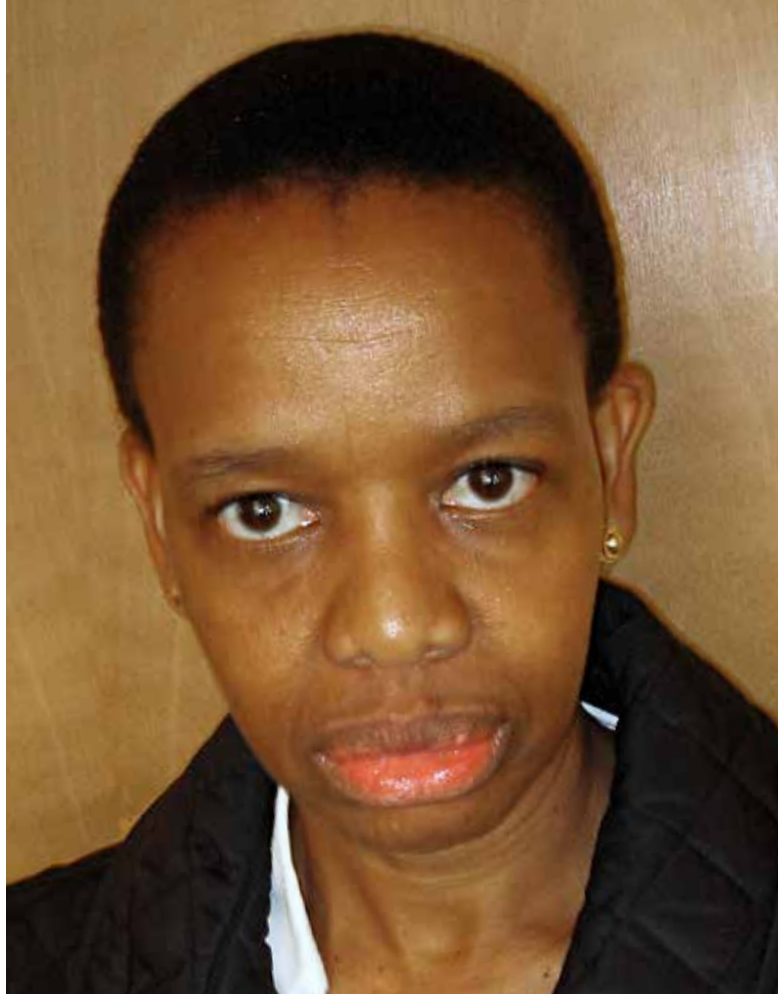

FOTO: PIERRE ANDERSSON

Neo Morojele

När det gäller kvinnornas drickande så är det fortfarande lägre än männen. På några platser är kvinnorna dock på väg ikapp och de dricker sig allt oftare kraftigt berusade.

– Studier från Namibia visar att kvinnor där dricker nästan lika mycket som männen, skillnaden är mycket liten. I andra länder finns skillnaderna kvar, men tittar man på andelen högkonsumenter skiljer det sig faktiskt inte särskilt mycket mellan män och kvinnor.

Att alkoholen bidrar till fattigdom och på andra sätt är ett hinder för utveckling i södra Afrika tycker inte Neo Morojele att det råder någon som helst tvekan om. Hon efterlyser en bättre alkoholpolitik från myndigheternas sida.

– Men det finns också andra saker man kan göra, vi måste förbättra folks livssituation. Sättet folk dricker på är lite desperat. Vi har områden där nästan alla är arbetslösa, men alkohol finns alltid närvarande och blir lätt en flykt. Och när folk dricker trycks deras hopp för framtiden ännu längre ner. Det är viktigt att komma ihåg att de här problemen går åt båda hållen.

Har biståndet ett alkoholproblem?

Utveckling kan försvåras – eller gå åt fel håll – på grund av alkohol. Mycket talar för att många biståndsprojekt skulle ge bättre resultat om alkoholdimensionen fanns med.

Också bland biståndsorganisationer blir medvetenheten om alkohol som utvecklingshinder allt större. Allt fler inkluderar alkoholförebyggande element i sina program och ser tydliga resultat av detta.

Under 2013 antog Forum Syd, en paraplyorganisation för föreningar och folkrörelser som har biståndsverksamhet, en policy om alkohol som utvecklingshinder. Alla organisationer som ansöker om programstöd från Forum Syd måste nu besvara frågor om hur man ser att alkohol riskerar att påverka programmets resultat och hur man tänker hantera frågan.

I norra Uganda arbetar organisationen IAS, International Aid Services, med olika utvecklingsprojekt, framförallt inom försörjning och humanitär hjälp till flyktingar. Juliet Namukasa, organisationens

chef i Uganda, berättar att organisationens projekt stötte på problem. ”När vi kom ut till byarna på besök klockan nio på morgonen arbetade kvinnorna på fälten medan många män redan var berusade. Det var ett problem vi måste hantera. Alkohol hotar hållbar utveckling.”

IAS började med att analysera på vilka sätt alkoholkonsumtion påverkade projekten. Ett särskilt program för att förebygga alkoholproblem infördes – och blev så framgångsrikt att IAS nu har planer på att införa liknande program även i Tanzania och Kenya.

Ett annat exempel på en organisation inom biståndsområdet som tar alkoholfrågor på allvar är Adoptionscentrum.

Många av de barn som hamnar på barnhem och adopteras bort

kommer från familjer med missbruksproblem. Adoptionscentrum vill med sitt arbete stötta barnens biologiska familjer till att hitta en väg ur missbruket så att de kan behålla sina barn, eller få tillbaka de som redan omhändertagits.

Inga Näslund, informationssekreterare på Adoptions-

centrum, skriver så här om sina besök på barnhem runt om i forna Sovjetunionen:

”Det finns inte ett barnhem jag besökt där jag inte sett resultatet av alkohol: små, ävliknande barn med gammelmansansikten och trevande kontaktsökande händer. Barn som aldrig kan bli som andra, med skador som blir ännu tydligare när de kommer upp i skolåldern. De här barnen var sällan aktuella för adoption, men de lämnade förstås ett outplånligt intryck efter sig. Det är därför ingen slump att Adoptionscentrum med sina biståndsprojekt har engagerat sig i arbetet med barn i missbruksmiljöer, framförallt i Vitryssland.”

”När vi kom ut till byarna på besök klockan nio på morgonen arbetade kvinnorna på fälten medan många män redan var berusade. Det var ett problem vi måste hantera.”

FOTO: KRIVINIS / ADOBE STOCK

Vägen framåt

Alkohol påverkar människors liv på många sätt och på flera olika plan. Bilden som tecknats här är relativt dystert. Det är viktigt att komma ihåg att det också finns exempel på när utvecklingen går åt rätt håll.

I maj 2010 antogs WHO:s globala alkoholstrategi – den första som någonsin existerat. Det är ett betydelsefullt dokument på flera sätt, främst för att det visar på en bred uppslutning bland världens regeringar bakom principerna för en restriktiv alkoholpolitik.⁸⁸

Varför hände det just då? Under de första åren på 2000-talet kom flera rapporter som fick både uppmärksamhet och genomslag. När studien *Global Burden of Disease* presenterades 2002 (den uppdateras regelbundet fortfarande) stod det tydligt att alkohol ligger bakom

en betydande del av den globala sjukdomsörskan och överlag är en av de största riskfaktorerna bakom ohälsa och för tidig död. I vissa åldersgrupper och i vissa regioner (exempelvis södra Afrika) var alkohol till och med den främsta riskfaktorn.

Året efter kom "Alcohol: No ordinary commodity" av Tomas Babor och hans 14 forskarkollegor (utkom i ny upplaga 2010). Efter att ha gått igenom i princip all tillgänglig forskning sedan 1994 bekräftade gruppen att alkohol är en av de stora orsakerna bakom ohälsa i världen. Dessutom presenterade man evidensläget för olika typer av åtgärder som minskar problemen. Det visade sig att det växt fram en mycket tydlig samsyn bland alkoholforskarna kring vad som faktiskt fungerar.

Rekommendationerna i WHO:s alkoholstrategi bygger bland annat på jobbet som Babor och hans kollegor gjorde. De åtgärder som WHO pekar ut som mest kostnadseffektiva för att förebygga skador från alkohol är:

Begränsad tillgänglighet

- Inför ett system för licensierade butiker eller monopol.
- Begränsa antalet försäljningsställen och öppettider.
- Inför åldersgränser och se till att försäljningsställena följer dem, samt inför regler om att berusade personer inte ska serveras.

Begränsa marknadsföringen av alkohol

- Särskilt om barn och unga riskerar att utsättas för den.
- Strategin säger tydligt att lagstiftning är att föredra framför självreglering, som fungerar betydligt sämre.

Höga priser

- Ett viktigt instrument, uppnås med ett system för alkoholskatter som regelbundet bör justeras för inflation och stigande inkomster.
- Strategin nämner också minimipriser som en rekommenderad väg.
- Statliga subventioner för alkoholindustrin bör inte förekomma.

Strategin innehåller också rekommendationer om exempelvis lagstiftning mot rattfylleri, åtgärder mot "informell" och illegalt tillverkad alkohol och pekar på vikten av preventivt arbete inom hälsovården.

Investeringar i förebyggande arbete av det här slaget är ekonomiskt lönsamma. Beräkningar visar att länderna för varje satsad krona får tillbaka nio i minskade kostnader.⁸⁹

WHO:s alkoholstrategi kan ses som en seger för den nordiska alkoholpolitiska modellen. Dåvarande folkhälsoministern Maria Larsson, som under förhandlingarna i Genève representerade hela EU, sade efteråt att strategin är "en milstolpe" och tillade:

– Mycket av svensk restriktiv alkoholpolitik och erfarenheter finns med, en omfattande exempelsamling för länder att välja ur för att minska alkoholskadorna. Nu gäller det att se till att den används och inte blir liggande på hyllan.

Goda exempel finns

Det finns goda exempel på hur rekommendationerna från WHO implementeras runt om i världen. Kenya har fått lagstiftning på plats, men har också vissa utmaningar med implementeringen sedan ansvaret för den flyttats ut till den regionala myndighetsnivån. Mycket tyder dock på att lagen fungerar som den var tänkt att göra – konsumtionen är lägre än i många andra afrikanska länder och såväl beroendesjukdom som mängden riskfyllt drickande har minskat sedan 2014.⁹⁰

Laos har fått en alkohollag med många bra delar. Parlamentet i Vietnam debatterar när den här boken skrivs ett förslag till lagstiftning som ser ut att gå igenom. I Kambodja saknas fortfarande en sammanhållen lag kring alkohol, men landets regering har gett myndigheterna i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan kring alkohol som en del i arbetet för att förebygga icke-smittsamma sjukdomar.

...en omfattande exempelsamling för länder att välja ur för att minska alkoholskadorna. Nu gäller det att se till att den används”

En global ramkonvention om alkohol?

Utvecklingen och införandet av evidensbaserad och effektiv policy kring alkohol har förbättrats sedan WHO:s globala alkoholstrategi antogs 2010, men mycket återstår att göra innan världens befolkning skyddas från alkoholrelaterade skador på ett rimligt sätt.

WHO rapporterar själva att en majoritet av världens länder fortfarande saknar en sammanhållen och evidensbaserad policy på alkoholområdet. Särskilt illa är det bland låg- och medelinkomstländer. Inte ett enda låginkomstland har lagt ökade resurser på att utveckla förebyggande alkoholpolitik sedan den globala alkoholstrategin antogs.⁹¹

Sedan 2005 har världen haft en global tobakskonvention (Framework Convention on Tobacco Control, FCTC).⁹² Vägen från idé till antagen konvention var lång, men resultaten har varit goda. 180 länder har ratificerat konventionen hittills, vilket gör att den omfattar närmare 90 procent av jordens befolkning.

FCTC innehåller effektiva åtgärder för att minska såväl efterfrågan som utbud på tobak, och innehåller dessutom mekanismer och regler

kring vetenskapliga samarbeten och kunskapsutbyten. En av de viktigaste delarna i konventionen handlar om hur stater ska förhålla sig till tobaksindustrin, och är tänkt att garantera att industrin inte får något inflytande över policyprocesser.

Som ett direkt resultat av tobakskonventionen har den skyddande tobakspolitiken stärkts kraftigt globalt. Marknadsföring av tobak är förbjudet. Genom att använda skatteinstrumentet har priset på tobak ökat, vilket minskar efterfrågan och bruk. Bildvarningar eller så kallade neutrala paket har införts i många länder.

En indirekt effekt av FCTC är att möjligheterna för civilsamhället globalt att arbeta med tobaksfrågan har ökat, både när det gäller direkt förebyggande arbete och när det gäller politisk påverkan. Flera stora globala fonder, framförallt Bloomberg Foundation, har sedan konventionen antägs avsatt avsevärda medel, framförallt för att stödja arbete mot tobak i utvecklingsländer.

Det finns goda argument för en liknande konvention på alkoholområdet, en Framework convention on alcohol control. Argumenten för handlar främst om att den skulle sprida effektiv, evidensbaserad policy till fler länder, men också behovet av att tydligare och starkare reglera alkoholindustrins agerande.

”Argumenten för handlar främst om att den skulle sprida effektiv, evidensbaserad policy till fler länder, men också behovet av att tydligare och starkare reglera alkoholindustrins agerande.”

En tredje fördel med internationella lösningar av det här slaget är att man kan lösa problem som är svåra att göra något åt på nationell nivå. Ett exempel är reglering av alkoholreklam, som inte sällan går över nationsgränserna.

Att få till en internationell konvention av det här slaget är inte enkelt. Att tobakskonventionen blev en framgång beror sannolikt på flera saker. Tobaksfrågan hade redan viss medvind. Några år innan frågan kom upp i WHO dömde amerikanska domstolar ut enorma skadestånd i uppmärksammade tobaksmål, och de stora tobaksbolagen ertappades upprepade gånger med att ljuga och undanhålla information. Dessutom fanns ett stort engagemang för frågan i WHO:s högsta ledning.

Den som deltar på internationella konferenser och möten om global hälsa kan dock knappast missa att det rör på sig i frågan. Allt oftare nämns behovet av en alkoholkonvention i dessa sammanhang – främst för att man allt tydligare ser hur alkoholindustrins agerande med marknadsföring och lobbying skadar människors hälsa och samhällets utveckling. En global industri kräver globala regleringar.